

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
Факультет економіки і менеджменту

ЗБІРКА МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«УКРАЇНСЬКЕ СЬОГОДЕННЯ - 2022:
РЕАЛІЇ ВІЙНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ
КРАЇНИ»
(20-21 жовтня 2022 р.)

Луцьк, ДонНТУ, 2022

Iffeatures of financial regulation in the conditions of global military challenges	
к.е.н., доцент Антоненко В.М., доктор геологічних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту екологічної безпеки та управління Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, Улицький О.А., к.е.н., с.н.с., старший науковий співробітник відділу екосистемного оцінювання природно-ресурсного потенціалу Інституту економіки природокористування та сталого розвитку НАНУ Сухіна О.М. Невраховані економічні збитки екосистемам національних парків внаслідок збройної агресії рф	62
Бородіна А.С., к.е.н., доц. Ляшок Н.Ю. Інфляція та її вплив на економіку України	65
д.е.н., провідний науковий співробітник Інституту регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України Возняк Г.В. Внутрішня вимушена міграція і війна в Україні: проблеми інтеграції у нові громади	69
Головатий А.Ю., к.е.н., доцент Антоненко В.М. Актуалізація фінансових проблем в умовах війни	71
к.е.н., доц. Грабчук І.Л. Відмивання коштів в умовах воєнного стану	74
к.е.н. Дяконенко О.І. Фінансово-економічна основа збалансованого розвитку територіальних громад України в умовах воєнного стану	77
Коломієць Д.В., к.ю.н., доц. Сударенко О.В. Методи усунення подвійного оподаткування	80
dr. prof. Khazhynova O., habil.dr., prof. Simanavičienė Ž., Burak P. Use of non-economic factors in assessment of enterprises' economic security	84
к.е.н., доцент Литвин О.Є. Вплив війни в Україні на економіку країн ЄС	87
Лугова К.М., к.е.н., доцент Сова О.Ю. Перестраховування в умовах воєнного стану: реакція ринку на виклики	90
к.е.н., доцент Марина А.С., Янковська Я.Р. Аграрний сектор економіки України в умовах війни	93
Мельник Є.І., д.е.н., професор Коваленко Ю.О. Питання фінансово-економічної безпеки України в умовах воєнного стану	96
Михайленко І.Ю., Дресвяннікова В.Д., д.ю.н., професор Волік В.В. Правове реформування та подальший розвиток сфери страхування у післявоєнний період в Україні	99
к.е.н., доцент Мізіна О.В.	102

Особливості функціонування окремих складових фінансової системи України в умовах воєнних дій	
д.ю.н., професор Мушенюк В.В., к.ю.н., професор Ніколаєва Л.В. Податкові преференції в умовах дії правового режиму воєнного стану	106
к.е.н., наук. співробітник відділу регіональної фінансової політики Державна установа «Інститут регіональних досліджень ім. І. Долішнього НАН України» Нестор О.Ю. Програма відновлення Європи після другої світової війни у 1948-1952 рр. та її основні переваги	109
Павленко А., к.е.н., доцент Ляшок Н.Ю. Аналіз війни Росії з Україною на прикладі «гри на виснаження»	112
Savytska M., PhD Lytvyn O. Exchange rate policy during the war conflict	116
Сімшаг К.С., к.е.н., доцент Ляшок Н.Ю. Механізми підтримки фінансової стійкості України в умовах воєнного стану	118
к.е.н., доцент, головний фахівець ПАТ Акціонерний банк «Південний» Шелудько С.А. Застава в кредитній політиці українських банків напередодні та під час війни	121
к.е.н., доцент Юрко Т.С. Кредитування малого бізнесу в умовах військового стану	124
Ящук С.А., к.е.н., доцент Антоненко В.М. Видатки на оборону та економіку під час війни: дилема чи консенсус?	127
Ящук С.А., д.е.н., професор Коваленко Ю.О. Аналіз динаміки валового внутрішнього продукту у воєнний період	131
СЕКЦІЯ 3. ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ УКРАЇНИ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД	
Василенко Я.О., Борисенко Т.В. Міграційні виклики Україні в умовах війни	135
Вовк Є.О., к.е.н., доцент Табачкова Н.А. Трудовий потенціал України: сучасний стан та поствоєнні перспективи	137
Волковський М.А., к.е.н., доцент Ляшок Н.Ю. Перспективи повоєнного ринку праці в Україні	142
Гева Є.Ю., д.е.н., професор Хобта В.М. Активізація інвестиційних процесів в Україні	144
Дерев'янко В.А., д.е.н., професор Хобта В.М. Фундаментальний аналіз цін та курсів на біржовому ринку	147
Дресвяннікова В.Д., к.ю.н. Григор'єва В.В.	151

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОКРЕМИХ СКЛАДОВИХ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ

к.е.н., доцент Мізіна О.В.

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Необхідною умовою виживання держави в умовах війни та післявоєнного розвитку економіки є достатньо стабільна та ефективна фінансова система, яка викликає довіру в бізнесу та громадськості. Фінансова система являє собою сукупність фінансових інститутів, що сприяють утворенню і використанню фондів грошових коштів для здійснення фінансової діяльності держави, управляють грошовими потоками в економіці, характеризують систему управління фінансами в країні. У складі фінансової системи виділяють: централізовані фінанси (основу становлять державні фінанси); децентралізовані фінанси (фінанси підприємств та населення); фінансову інфраструктуру (фінансовий ринок та система органів управління фінансами) (рис. 1).

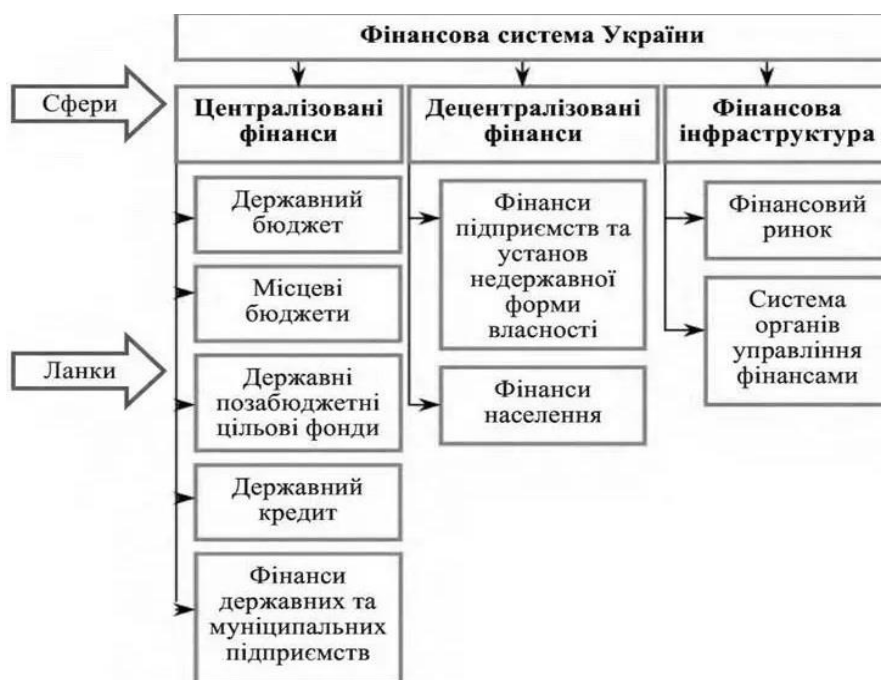

Рисунок 1 – Структура фінансової системи України

Фінансова система включає комплекс економічних та організаційних відносин, які піддаються нормативному правовому регулюванню з боку держави та є складовою міжнародної фінансової системи та соціально-економічної системи держави. Вона має складну структуру, яка визначається неоднозначністю складових елементів та різноманітністю зв'язків. Особливе значення мають публічні фінанси, тобто централізовані фінанси – державні та місцеві. Однак поза увагою не слід залишати й фінанси суб'єктів господарювання (децентралізовані фінанси). Основним критерієм розмежування між публічними і децентралізованими фінансами є: наявність публічного (державного) інтересу; можливість застосування державного примусового порядку мобілізації фінансових ресурсів; зв'язок державних фінансів з

грошовою системою, яка певною мірою управляється державою і не залежить від волі приватного власника, який розпоряджається лише власними фінансами; значний розмір державних фінансів порівняно з приватними; орієнтація приватних фінансів на одержання прибутку, а не на задоволення спільного інтересу [1].

З точки зору фінансового права, фінансову систему можна розглядати як сукупність органів державної влади та місцевого самоврядування, які здійснюють у межах своєї компетенції керівництво фінансовою діяльністю держави, підприємств, організацій і т. інше. З цієї точки зору в цю систему включено наступні фонди та відповідні правові інститути: бюджетна система; позабюджетні цільові фонди, фінанси державних підприємств (організацій, установ, галузей); фінанси страхування; кредит.

Центральне місце належить бюджетній системі, на основі якої створюються фонди грошових коштів територіально-адміністративних одиниць. Тут зосереджуються найбільші доходи та загальнодержавні видатки. Важливе місце займають місцеві фінанси, які формуються та використовуються для рішення завдань на місцевому рівні (бюджети областей, районів, міст і т.д.).

В умовах війни надважливим є забезпечення оперативного та безперервного виконання місцевих бюджетів. Для цього органи законодавчої та виконавчої влади України прийняли низку рішень, в тому числі спрямованих на потреби фінансового забезпечення заходів територіальної оборони, захисту безпеки та функціонування комунальних підприємств. Серед таких рішень найбільш важливими є окреслені нижче [2]. У воєнних умовах внесення змін до місцевого бюджету приймається виконавчими комітетами місцевих рад (військово-цивільними адміністраціями і т.п.) за поданням місцевих фінансових органів без ухвалення рішення відповідною місцевою радою.

Перерозподіл видатків бюджету в межах загального обсягу бюджетних призначень головного розпорядника бюджетних коштів, а також збільшення видатків розвитку за рахунок зменшення інших видатків здійснюється без погодження відповідною комісією місцевої ради. Це деякою мірою обмежує права місцевих громад, але цей вимушений захід спрямований на прискорення забезпечення видатків на національну безпеку та оборону та на здійснення заходів правового режиму воєнного стану. При цьому виконавчі комітети відповідних місцевих рад (військово-цивільні адміністрації і т.п.) можуть приймати рішення про перерахування коштів з місцевого бюджету державному з метою підсилення відсічі держави-агресора. Можлива також передача коштів між місцевими бюджетами без укладання договору. Як приклад доцільності прийняття такого рішення можна привести передачу київським місцевим бюджетом засобів громадського транспорту громаді м. Дніпро, після знищення значної частини парку громадського транспорту останнього внаслідок терористичного акту з боку росії. У період воєнного стану не проводяться перевірки Державною аудиторською службою щодо виконання місцевих бюджетів [3]. Це збігається із пропозиціями ряду економістів щодо необхідності ліквідації на час воєнних дій державних служб та структур контролю й нагляду взагалі за виробниками товарів і послуг. На їх думку, під контролем слід

залишити лише зброю і товари військового призначення.

Крім того, дозволено перевищення обсягу резервного фонду бюджету понад 1% обсягу видатків загального фонду відповідного бюджету (при визначенні напрямів використання коштів з резервного фонду бюджету, головного розпорядника бюджетних коштів, якому вони виділяються і т.д.). Виділення коштів з резервного фонду бюджету здійснюється за рішенням місцевої державної адміністрації (військово-цивільної адміністрації, виконавчого органу відповідної ради і т.п.). Також скасована заборона здійснення розпорядниками бюджетних коштів попередньої оплати товари (робіт, послуг), що закуповуються за бюджетні кошти. В умовах необхідності оперативного задіяння всіх можливих джерел постачання з урахуванням інтересів суб'єктів децентралізованих фінансів, які відчутно потерпають від наявної економічної ситуації, таке рішення спрямоване, у тому числі, й на підтримку їх фінансової стійкості. Внесено також доповнення та уточнення у Типову програмну класифікацію видатків та кредитування місцевого бюджету. Вони стосуються відображення видатків з діяльності територіальної оборони, підтримки внутрішньо переміщених та евакуйованих осіб. Крім того, для покриття витрат місцевих бюджетів, понесених на оплату комунальних послуг в приміщеннях, де розміщуються переміщені особи на безоплатній основі передбачено надання з резервного фонду державного бюджету відповідної компенсації місцевим бюджетам.

Враховується також неможливість перерахування міжбюджетних трансфертів з державного бюджету тим місцевим бюджетам, що знаходяться на тимчасово неконтрольованій території. Неперераховані обсяги можуть перерозподілятися шляхом збільшення обсягу таких трансфертів місцевим бюджетам населених пунктів, в які переміщуються особи з вказаних територій.

Центральною ланкою фінансової системи держави є Державний бюджет, тобто бюджетні відносини є головними у фінансових. Бюджет, як фінансова основа, не може бути сформований поза спеціалізованої організуючої ланки, а саме поза відокремлених фондів, що акумулюють і розподіляють грошові кошти в рамках фінансової системи в цілому. Навіть у випадках економічного зростання бюджет країни часто перебуває у стані дефіцитності, тому потребує реформування щодо певних умов та певного проміжку часу. Але особливо актуальним це питання постає в умовах війни. Загалом, за підсумками перших трьох кварталів 2022 р. падіння ВВП в Україні оцінюється Мінекономіки на рівні 30% та може скласти й більшу величину. Але, й враховуючи таке зменшення джерел фінансування державного бюджету, слід вирішувати питання пропорційного розподілу на основі принципу оптимізації, коли зміна підвищує рівень добробуту хоча б для одного учасника економічного процесу, але при цьому не допускається зниження рівня добробуту жодного з інших [1].

Для вирішення конкретних потреб держави (як правило, пов'язаних з питаннями соціального захисту, таких як забезпечення зайнятості населення, покриття витрат, зумовлених народженням та похованням і т. інше) створюються державні позабюджетні фонди, які мають не лише цільове призначення, а й визначену законодавством самостійність. Позабюджетні фонди представляють собою механізм перерозподілу національного доходу задля захисту інтересів

окремих соціальних груп населення та вирішення визначених завдань економічного характеру.

В Україні як самостійні загальнодержавні фінансові установи функціонують наступні соціальні позабюджетні фонди: Пенсійний фонд, Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, що спричинили втрату працездатності. У зв'язку із запровадження воєнного стану виплата пенсії та інших грошових допомог здійснюється відповідно до положень законодавства з урахуванням особливостей, передбачених Постановою КМУ від 26 лютого 2022 р. №162 «Про особливості виплати та доставки пенсій, грошових допомог на період введення воєнного стану». Якщо у довоєнний період пенсія повинна була бути нарахована у строк не пізніше 25 числа місяця, за який виплачується пенсія за зазначеним у заяві місцем фактичного проживання пенсіонера в межах України, то зараз у разі необхідності, виплатний період може бути продовжено після 25 числа. Передбачається, що у разі надходження до ПФУ інформації від Національного банку щодо неможливості здійснювати уповноваженими банками виплату пенсій, грошових допомог одержувачам їх виплата здійснюється шляхом переказу коштів одержувачу без відкриття рахунка через банк, який є уповноваженим на провадження розрахунково-касових операцій з коштами Пенсійного фонду України. Також посилено захист людей з інвалідністю, зокрема до сукупного доходу сім'ї при визначенні права на отримання та розмір соціальних допомог, які надаються з урахуванням доходу, не включається державна соціальна допомога по догляду за інвалідами певних груп.

Під час воєнного стану, працівники можуть звертатися до Фонду соціального страхування України за місцем тимчасового перебування внаслідок переміщення через бойові дії, за місцем реєстрації або в іншому зручному місці, і отримати безпосередньо від нього виплату «лікарняних» або допомоги по вагітності та пологах. Таке ухвалення урядом альтернативних способів виплати пенсій та грошових допомог під час воєнного стану на випадок збоїв у роботі тої чи іншої банківської установи, а також для переміщених осіб, які отримують пенсію через поштового оператора дозволяє забезпечити безперебійність у здійсненні виплат пенсій та соціальних допомог. Це забезпечує зменшення напруги щодо забезпечення соціального захисту, свідчить про зусилля держави зберегти його гідний рівень та стабільне й ефективне функціонування всіх складових фінансової системи країни у найскладніших умовах зовнішньої агресії, що відбувається.

Список використаних джерел

1. Нестеренко, А.С. Фінансова система України: правова характеристика та законодавче регулювання : автореф. дис. ... наук. ст. д. юр. н.: спец. 12.00.07. Одеса, 2014. 40 с.
2. Особливості бюджетного процесу в умовах воєнного стану URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14654>.
3. Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану : Постанова КМУ від 11 березня 2022 р. №252. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2022-%D0%BF#Text>.